

Љубомир Дурковић-Јакшић

**ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ИСТРАЖИВАЧКОГ НАУЧНОГ РАДА ПРОТЕ
СТЕВАНА ДИМИТРИЈЕВИЋА ПРОФЕСОРА БОГОСЛОВСКОГ
ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ**

О проти Стевану (Стеви) Димитријевићу заслужује да се пише као свештенику, родољубивом раднику, организаторском раднику у цркви и држави, раду на оснивању Православног богословског факултета и његове библиотеке, педагошком раду, истраживачком научном раду итд. О њему и његовом раду уопште постоји обимна непроучена и некоришћена грађа у Архиву Србије (фондови: Министарство просвете и вера, Министарство иностраних дела, Архив Универзитета, Поклони и откуп), у Архиву Југославије (фондови: Министарство просвете и вера, Дворски архив, приватне скупине), у Архиву Патријаршије, у Архиву у Приштини (његова заоставштина која је после смрти тамо продата) и у Архиву САНУ.

Прота Димитријевић је један од првих Срба који је у Русији истраживао архивску грађу за историју Српске цркве и српског народа, објављивао је и на основу ње писао. Резултати те врсте његовог рада у Русији налазе се у следећим његовим делима:

1. *Одношаји пећких патријараха с Русијом у XVII веку*, Глас СКА, 58, 1900, 201—289; 60, 1901, 153—203.

2. *Прилози расправи „Одношаји пећких патријараха с Русијом у XVII веку*, Споменик СКА, 38, 1900, 59—84.

3. *Документи који се тичу односа између Српске цркве и Русије у XVI веку*, Споменик СКА, 39, 1903, 16—42.

4. *Грађа за српску историју из руских архива и библиотека*, Споменик СКА, 53, 1922, 1—329.

5. *Стевана Стратимировића митрополита карловачког план за ослобођење српског народа*, Београд 1926 (из „Богословља“ 1926, св. 1).

6. *Карађорђево устанак као дело с планом смишљено и виђено уз учешће истакнутих људи свију наших крајева*, Браство 1932, 1—31.

Прота Димитријевић је на основу истраживачког рада у Русији 1888, у Духовној академији у Кијеву, написао и магистерски рад под насловом „Одлажења српских духовних лица у Русију у време од XVI до XVIII века и последице тих одлажења“ (Богословље 1980, 76). Он је такође један од првих који је истраживао грађу и у Хиландару, и о томе је објавио рад под насловом *Документи хиландарске архиве до XVIII века* (Споменик СКА, 55, 1922, 20—31). То исто је чинио и на терену када је путовао по српским крајевима.

Стално је скупљао податке о српској прошлости и о томе писао. И за све то време бавио се прикупљањем грађе о Светом Сави, па је објавио следеће радове:

1. *Веровање и предање о Св. Сави*, Весник Српске цркве 1924, 624—628.

2. *Свети Сава у народном веровању и предању*, Београд 1926, 134 стране (из „Весника Српске цркве“ 1926, 510—536, 638—657, 809—841; 1927, 87—117, 189—212).

3. *Православље Св. Саве и о венцу Христовом на најстаријим иконама његовим*, Светосавље, 5, 1932, 193—215; 6, 249—275.

4. *Свети Сава као народни учитељ*, Браство, 28, 1934, 89—111.

5. *Спаљивање моштију Св. Саве*, Браство, 28, 1934, 140—163.

Поред наведених радова у библиографији његових дела (Богословље 1980, 76—82) постоје још два веома значајна у којима се говори о Светом Сави, а то су:

1. *Једна лепа старина*, Нова Искра 1904, 28—24.

2. *Химна Светог Саве*, Дело, 50, 1910, 389—411.

Прота Димитријевић је у првом раду описао звоно Караборџеве Велике школе, које су Турци после пропасти Караборџевог устанка 1813. однели из Београда, и које је прота Димитријевић пронашао у Душановој задужбини у Манастиру Светога Арханђела у Кучевишту, недалеко од Скопља. Он је објавио текст натписа на звону и описао лик Светога Саве, који се такође налазио на звону. Српски конзул у Скопљу је то звоно заменио са другим, изливеним у Крагујевцу, и 1905. послао Универзитету приликом његовог отварања, да би студентима оглашавало часове исто онако како је то чинило у Великој школи. (*Свети Сава. Споменица осамстогодишњице рођења 1175—1975*, Београд 1975, 387—396; др Љубомир Дурковић-Јакшић и Олга Поповић, *Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“*. I од четка до отварања 1926, Београд 1977, 29—36).

У другом раду, прота Димитријевић објавио је до сада најстарији познати текст Светосавске химне, чији је препис нашао у Хиландару. Тај текст је препис јеромонаха Силвестра Вучковића, пареклисара кувештинског из 1832. године, и после проте Димитријевића писао је о њему и објављивао га Димитрије Руварац (Д. Руварац, *Још која о Светосавској химни*, Браство 1921, 22—230; исти, *Најстарији текст Свето-савске песме*, Гласник Патријаршије 1922, 266—268). У новије време је проф. Боривоје Маринковић објавио текст песме и навео све где су објављене варијанте (Боривоје Маринковић, *Српска грађанска поезија XVIII и с почетка XIX века*, Београд 1966, II, 111—112, 441—443).

Није познат аутор Светосавске химне нити се зна када је она настала. У њој има нечег што подсећа на Доситеја Обрадовића *Пјесн на инсурекцију Србијанов*, посвећеној 1804. године Србији, њеним устаницима и Караборџу, нпр.:

„Востани Србије!
давно си заспала,
у мраку лежала;
сада се пробуди,
и Сербље возбуди“.

А у химни Светом Сави стоји:

„Србије востани и лице прохлади.
Четир стотин и двадесјат и осам љета,
ти во мрацје пребивши не видјела свјета,
слиши вољ, Саво, архипастирска главо,
и прослави робинју и всја ње родбину“.

И поред ове сличности, као и тога што се у Светосавској химни спомиње да је од Косовске битке 1389. протекло 428. година, што би значило да је садашњи њен текст из 1817, то не значи да је она настала после Доситејевог песме из 1804, тј. 1817. О Светом Сави мора да су постајале раније песме, и зато треба наставити на проучавању настанка поменутих химни, чији препис се налази у Архиву Хиландара за 1832, бр. 1. У томе ће моћи највише да помогну они који се баве историјом српскохрватског језика и историјом српске књижевности. Раније је текст химне Светог Саве штампан црквенословенском или Вуковом азбуком. Ја сам га недавно објавио транскрибовано српском азбуком и у прилогу дао фотокопију самог рукописа. Међутим, у тексту приликом штампања учињене су грешке (Каленић 1984, бр. 1, стр. 6—7), што не би смело да буде. Сада се исти текст даје, без тих промашаја, да би се преко Богословља, као научног часописа, дала могућност научницима да лакше могу проучавати толико значајну химну Светом Сави. Ево њеног текста:

„Пјесн с[вја]титељу Сави I архиепископу сербскому

1.

Воскликнем љубовију с[вја]титељу Сави,
наши да покриет голуј[д]рави глави.
Тамо вјенци, тамо слава,
гдје наш сербски пастир Сава,
појте му Сербљи пјесн и утројте.

2.

О ти превосходње Атона дошеди,
жалбоносни слези в њедру своје веди,
духовенства вјенче, пастирскаја свјешче,
Саво с[вја]титељу между ап[осто]ли.

3.

Полна јеси кошнице трудољубна Србије,
и[зра]илски синови и ти љупка Сирмије,
к небу главу воздвигните, Саву тамо ви узрите,
Саву с[вја]тослова у престола Б[о]га.

4.

Сербска је дика Урош цар последњи,
царства силна Стефана корони наследни,
Волкашине вране, царства сербска враже,
Уроша ти пож[д]рав, зла си не убјежав.

5.

О Србије роднаја, сестро Загорији,
возниспосли мили взор на Савини двори.
Там начало сербски слави,
Урош конец тој прави,
појте му Сербљи пјесн и утројте.

6.

Љубезнаја древности, конец опредјели,
возврашчајсја сјеме гдје исјакли стрјели,
ревностњејша Лазарја, Горо Фрушја красусја
с тјелом књаза Лазарја.

7.

О кто не восплачет! сија тако видја,
как Србија царица погубила имја,
Сервија је по латински наречена из зависти,
Србије востани и лице прохлади.

8.

Четир стотин и двадесет и осм љета,
ти во мрацје пребивши не видјела свјета,
слиши воплъ, Саво, архијерејска главо,
и прослави робињу и всју ње родбину".